

Birgitta Liss Lymer
Tel: 076 610 40 52
Birgitta.liss-lymer@naturvardsverket.se

ÅRSRAPPORT
2023-05-15

Ärendenr:
NV-01995-23

Årsrapport för Naturvårdsverkets utvecklingssamarbete 2022

Innehåll

Sammanfattning	3
Development cooperation at the Swedish Environmental Protection Agency 2022 – Summary	5
1. Bakgrund	7
2. Omfattning av Naturvårdsverkets Sida finansierade samarbetsprojekt	8
3. Resultat av Naturvårdsverkets utvecklingssamarbete 2022	9
3.1. <i>Bosnien och Hercegovina</i>	9
3.2. <i>Regionalt projekt i Västra Balkan</i>	11
3.3. <i>Globalt program för hållbar naturresursförvaltning (EGP)</i>	11
3.4. <i>Globalt program – Stärkta institutioner för ett hållbart klimat</i>	12
3.5. <i>Kosovo</i>	12
3.6. <i>Nordmakedonien</i>	13
3.7. <i>Palestina</i>	14
3.8. <i>Serbien</i>	14
3.9. <i>Tanzania</i>	15
3.10. <i>Zambia</i>	15
3.11. <i>Internationellt utbildningsprogram (ITP)</i>	16
3.12. <i>Utveckling av nya samarbeten</i>	16
4. Tvärgående perspektiv	18
4.1. <i>Myndighetsrollen och den statliga värdegrunden</i>	18
4.2. <i>Arbete med att stärka rätten till miljöinformation</i>	20
4.3. <i>Jämställdhet</i>	20
4.4. <i>Risker och korruption</i>	22

5.	Arbete med EU-tillnärmning	23
6.	Förändringar av projektarbete avseende resande	25
7.	Interna förutsättningar	27
8.	Externa förutsättningar	28
9.	Utblick för 2023	29
10.	Resultat av strategiskt internationellt miljösamarbete 2022	30
10.1.	<i>Långsiktigt miljö- och klimatsamarbete med strategiskt viktiga länder</i>	<i>30</i>
10.2.	<i>Brasilien</i>	<i>30</i>
10.3.	<i>Indien</i>	<i>31</i>
10.4.	<i>Indonesien</i>	<i>31</i>
10.5.	<i>Kina</i>	<i>31</i>
10.6.	<i>Sydafrika</i>	<i>32</i>
10.7.	<i>USA</i>	<i>32</i>
10.8.	<i>Arktiska rådet</i>	<i>33</i>
10.9.	<i>Barentsrådets miljöarbetsgrupp</i>	<i>33</i>

Sammanfattning

Ett av Naturvårdsverkets främsta uppdrag är att arbeta för att generationsmålet som är beslutat av riksdagen ska nås, nämligen ”att lämna över ett samhälle till kommande generationer där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser”. Det medför ett ambitiöst arbete i Sverige, EU och internationellt.

Denna årsrapport syftar till att presentera en sammanfattad redovisning av resultaten från Naturvårdsverkets internationella utvecklingssamarbeten för verksamhetsåret 2022. Rapporten avser i huvudsak verksamhet finansierad av Sida och utgör en sammanfattning av de separata årsrapporterna som tagits fram enligt särskilda överenskommelser mellan Sida och Naturvårdsverket för de olika insatserna. I rapporten presenteras dessutom resultat inom andra delar av Naturvårdsverkets internationella samarbeten.

I utvecklingssamarbetet bidrar Naturvårdsverket till att utveckla effektiva miljöförvaltningar baserade på mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer för ömsesidig strategisk nytta så att åtaganden i exempelvis internationella miljökonventioner och Agenda 2030 kan uppfyllas. Arbetet sker i projektform och i enlighet med regeringens resultatstrategier för internationellt bistånd. Naturvårdsverket arbetar bland annat för att bidra till EU-tillnärmningen av kandidatländer och potentiella kandidatländer på Västra Balkan, då detta är en central prioritering i regeringens strategi för regionen.

I samarbete med Sida har vi under 2022 arbetat med förberedelse, genomförande och avslut av bilaterala miljöprojekt i Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Nordmakedonien, Palestina, Serbien, Tanzania och Zambia. Projekten fokuserar bland annat på EU-tillnärmning, naturskydd, miljölagstiftning, hållbar gruvdrift, vatten och klimat. Vi har fortsatt arbetet i ett bredare globalt program i samverkan med bland annat FN:s utvecklingsprogram (UNDP) och FN:s miljöprogram (UNEP). Programmet fokuserar dels på att främja minskad intern miljöpåverkan från FN-systemet, dels att arbeta integrerat med miljö och mänskliga rättigheter inom gruvsektorn i tio utvecklingsländer. Vi har även fortsatt implementeringen av Naturvårdsverkets andra globala program där fokus ligger på kapacitetsutveckling inom klimat och hållbar stadsutveckling som ett sätt att bidra till implementeringen av hållbarhetsmålen och Parisavtalet. Vidare har vi startat upp ett nytt regionalt projekt i Västra Balkan med fokus på förbättrad luftkvalitetsövervakning och rapportering samt ökad tillgång till data för allmänheten. Resultat från Naturvårdsverkets utvecklingssamarbete presenteras mer i detalj i kapitel 3. Utmaningar som finns och lärdomar Naturvårdsverket gjort genom sina olika samarbeten är inkluderade i kapitel 3, 4 och 5.

Regeringen gav den 22 juli 2022 Naturvårdsverket i uppdrag att identifiera och förbereda inom vilka områden Naturvårdsverket skulle kunna bidra till återuppbyggnaden av Ukraina och redovisa till Miljödepartementet senast den 1 november 2022. Efter dialog med Ukrainas stockholmsambassad, sonderingar internt på Naturvårdsverket och med andra svenska aktörer, inklusive Sida, levererade Naturvårdsverket ett förslag inriktat på tre nivåer: insatser i omedelbar närtid, insatser på medellång sikt och insatser inriktade på att

förbereda Ukraina som kandidatland till EU. Efter att regeringsuppdraget redovisats inleddes en dialog mellan Sida och Naturvårdsverket för att utforska möjligheten till utveckling av ett nytt bilateralt samarbete i Ukraina med fokus på avfall.

I Naturvårdsverkets internationella projekt finansierade av Klimat- och näringslivsdepartementet inom anslaget för internationellt miljösamarbete fokuserar vi på områden som har stor relevans för svenskt och globalt miljö- och klimatarbete. Där ligger fokus för närvarande på framför allt Brasilien, Indien, Kina, Sydafrika och USA.

Development cooperation at the Swedish Environmental Protection Agency 2022 – Summary

One of the main tasks of the Swedish Environmental Protection Agency (Swedish EPA) is to work towards achieving the generational goal adopted by the Swedish Parliament, namely "to pass on to future generations a society in which the major environmental problems are solved without causing increased environmental and health problems outside Sweden's borders". This entails ambitious work in Sweden, the EU, and internationally.

This annual report aims to present a summarised account of the results of the Swedish EPA's international development cooperation for the 2022 financial year. The report mainly relates to activities funded by Sida and constitutes a summary of the separate annual reports produced under special agreements between Sida and the Swedish EPA for the various projects. The report also presents the results of some of the Swedish EPA's other international collaborations.

In development cooperation, the Swedish EPA contributes to the development of effective environmental administrations based on human rights, democracy, and the rule of law for mutual strategic benefit so that commitments in, for example, international environmental conventions and the Agenda 2030 can be fulfilled. The work takes place in project form and in accordance with the Government's results strategies for international aid. Among other things, the Swedish EPA works to contribute to the EU approximation of candidate countries and potential candidate countries in the Western Balkans, as this is a key priority in the Government's strategy for the region.

In 2022, in cooperation with Sida, the Swedish EPA worked on the preparation, implementation and finalisation of bilateral environmental projects in Bosnia and Herzegovina, Kosovo, North Macedonia, Palestine, Serbia, Tanzania, and Zambia. The projects focus, among other things, on EU approximation, nature conservation, environmental legislation, sustainable mining, water, and climate. We have also continued our work in a broader global programme in collaboration with, among others, the United Nations Development Programme (UNDP) and the United Nations Environment Programme (UNEP). The programme focuses on promoting reduced internal environmental impact from the UN system and on working in an integrated way with the environment and human rights in the mining sector in ten developing countries. We have also continued the implementation of the Swedish EPA's second global programme, which focuses on capacity development in climate and sustainable urban development as a way of contributing to the implementation of the sustainable development goals and the Paris Agreement. Furthermore, we have started a new regional project in the Western Balkans with a focus on improved air quality monitoring and reporting and increased access to public air quality data. Results from the Swedish EPA's development cooperation are presented in more detail in Chapter 3. Challenges that exist and lessons learned by the Swedish EPA through its various partnerships are included in chapters 3, 4 and 5.

On 22 July 2022, the Government tasked the Swedish EPA with identifying and preparing the areas in which the Swedish EPA could contribute to the

reconstruction of Ukraine and report to the Ministry of the Environment by 1 November 2022. Following dialogue with Ukraine's Stockholm Embassy, soundings internally at the Swedish EPA and with other Swedish actors, including Sida, the Swedish EPA delivered a proposal focusing on three levels: initiatives in the immediate short term, initiatives in the medium term and initiatives aimed at preparing Ukraine as a candidate country for the EU. Once the government assignment was reported, a dialogue between the Swedish EPA and Sida was initiated to explore the potential of developing a new bilateral cooperation with the Ukraine focusing on waste management.

In the Swedish EPA's international projects funded by the Ministry of Climate and Enterprise under the allocation for international environmental cooperation, we focus on areas that are highly relevant to Swedish and global environmental and climate work. The current focus is primarily on Brazil, India, China, South Africa, and the USA.

1. Bakgrund

Naturvårdsverket har en central roll i miljöarbetet och driver samt samordnar genomförandet av miljöpolitiken. Vi ska främja en hållbar utveckling och verka för att generationsmålet för miljöarbetet och miljö kvalitetsmålen som riksdagen fastställt nås och vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

Hållbar utveckling handlar inte bara om en god miljö, utan växer fram i samspelet mellan ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Det kan till exempel betyda att ekonomisk tillväxt inte får ske till priset av ett segregerat och ojämnt samhälle och en förstörd miljö. Det kan också betyda att ett förbättrat miljötillstånd får goda effekter på fattigdomsbekämpning, inte minst för utsatta och sårbara grupper som är direkt beroende av fungerande och friska ekosystem för sitt livsuppehälle. Kvinnor som grupp påverkas generellt av miljöförändringar i långt större utsträckning än män, samtidigt som de inte har lika stora möjligheter till inflytande i beslutsprocesser. Att beakta dessa maktstrukturer inom jämlikhet och jämställdhet är en strävan för Naturvårdsverkets internationella arbete inom och med olika sektorer.

Sveriges och Naturvårdsverkets långa erfarenhet och kompetens inom miljöförvaltning och styrning ger goda förutsättningar att delta i internationellt utvecklingsarbete. Vi bidrar genom Naturvårdsverkets roll som central statlig miljömyndighet vilket ger legitimitet och särskilda förutsättningar för ett förtroendefullt, öppet och långsiktigt internationellt miljösamarbete. Våra erfarenheter, kontaktnät och unika kompetens ger en helhetssyn på utvecklingen, genomförandet och styrningen av miljöpolitiken.

Naturvårdsverket ska delta i det internationella miljöarbete som regeringen bedriver. I det arbetet ska Naturvårdsverket särskilt bidra till Sveriges politik för global utveckling, genomförande av politiken och bedriva bilateralt samarbete. Naturvårdsverkets internationella samarbeten har som mål att bidra till att minska andra länders miljöpåverkan som också leder till att generationsmålet, miljö kvalitetsmålen, Agenda 2030 och åtaganden i miljökonventioner kan nås, och att utveckla effektiva miljöförvaltningar. Vi arbetar med frågor som klimat och luft, samhälle och kretslopp och biologisk mångfald. Utvecklingssamarbetet (biståndet) har som målsättning att bidra till minskad fattigdom, ökad demokratisering och en hållbar utveckling i andra länder. Biståndet syftar till att stimulera en långsiktig utveckling som ökar människors möjlighet att försörja sig.

Naturvårdsverkets multi- och bilaterala samarbeten är delvis biståndsfinansierade och delvis sakanslagsfinansierade. De bilaterala samarbetena syftar till att utveckla effektiva miljöförvaltningar i samarbetsländerna. Genom utvecklingsprojekt bidrar samarbetet till att bygga upp och stärka kapaciteten för ett proaktivt och effektivt miljöarbete i andra länder, baserat på rättsstatens principer och mänskliga rättigheter. Naturvårdsverkets multilaterala samarbete handlar till stor del om att bidra med kapacitetsutveckling av miljötjänstepersoner eller expertis och underlag till internationella förhandlingar för att utveckla det internationella miljöarbetet.

2. Omfattning av Naturvårdsverkets Sida finansierade samarbetsprojekt

Naturvårdsverkets internationella insatser under 2022 som finansieras av Sida redovisas nedan i tabell 1.

Land/program	Titel på insats	Beslutad budget totalt, tkr i SEK	Finansiell redovisning 2022, tkr i SEK	Avslut
Finansiering utvecklingssamarbete (totalt Sida), tkr i SEK		211 711	38 940	
Bosnien och Hercegovina	Support to Bosnia and Herzegovina in improving air quality and air quality management	38 377	10 740	2022-12-31
Globalt program – Environmental Governance Programme	Global programme – Environmental Governance Programme for Sustainable Natural Resource Management (EGP)	46 500	18 417	2023-12-31
Globalt program – Stärkta institutioner för ett hållbart klimat	Strengthening Institutions for a Sustainable Climate (SISC)	45 600	4 905	2024-12-31
Kosovo	Environmental Capacity Building on Data use in Kosovo	9 000+5 000	2 789	2024-12-31
Nordmakedonien	Supporting North Macedonia in EU accession in the Environmental Field (SMEF)	11 265	4 154	2024-03-31
Palestina	Palestinian Environment Quality Authority capacity building on the Climate and Basel conventions	5 067	1 229	2023-12-31
Serbien	Preparations for negotiations related to Serbia's EU accession process, Phase 3, Environment Accession Project 3 (ENVAP3)	28 000	1 654	2022-04-30
Serbien	Preparations for negotiations related to Serbia's EU accession process, Phase 4, Environment Accession Project 4 (ENVAP4)	27 000	2 760	2026-04-30
Tanzania	Enhancing National Capacity for Implementation of the Environmental Management Act in Tanzania	3 500	10	2023-12-31
Västra Balkan	Environmental programme focusing on air quality for the Western Balkans	16 000	1 980	2024-07-31
Zambia	Programme for Supporting Zambian Mining Governance in the Nexus of Environment, Human Rights, and Climate Change (ZAMNEX)	20 000	71	2026-09-30
International Training Programme (ITP), SGU	Mine water and mine waste management	2 348	227	2025-12-31

3. Resultat av Naturvårdsverkets utvecklingssamarbete 2022

Naturvårdsverkets bilaterala samarbeten består av utvecklingssamarbete inom miljöområdet, finansierat av Sida, och strategiskt miljösamarbete finansierat av Klimat- och näringslivsdepartementet. Arbetet sker i projektform under beslutade tidsperioder och i enlighet med regeringens resultatstrategier som definierar vilka länder och tematiska områden som Sida ska arbeta med och vilka mål som ska uppnås.

3.1. *Bosnien och Hercegovina*

Projektet IMPAQ (Improvement of Air Quality and Air Quality Management) genomförde sitt sista projektår och avslutades i december 2022.

Projektet bidrog under fyra år till att stärka Bosnien och Hercegovinas (BiH) kapacitet inom luftövervakning och andra insatser vad gäller reglering av luftföroreningar. Dessa insatser har också förbättrat landets möjligheter att efterleva EU:s standarder beträffande etablerandet av nödvändiga system för arbete med luftkvalitet.

- IMPAQ-projektet utvecklade tillsammans med Europeiska miljöbyrån (EEA) en datavärdsdatabas som möjliggör en omfattande och harmoniserad datahantering med avseende på insamling, lagring och rapportering av luftkvalitetsdata till EU. Projektet kompletterade även det nationella luftövervakningsnätverket genom att öka antalet övervakningsstationer.
- Projektet genomförde, med hjälp av svenska referenslaboratoriet, en ingående analys av laboratorier i landet för att sedan kunna utse officiella referenslaboratorier.
- Projektet utrustade dessa laboratorier med nödvändiga instrument och gav utbildning för laboratoriepersonal.
- Projektet tog i samband med detta även fram den första nationella manualen för QA/QC (Quality Assurance/Quality Control) för Bosnien och Hercegovina beträffande referenslaboratoriernas arbete, och
- Projektet stöttade utvecklingen av tillhörande rättsliga bestämmelser för efterföljande anpassning i nationell lagstiftning.

IMPAQ-projektet levererade också den första fullt vetenskapligt understödda källfördelningsstudien för sex städer i BiH. Resultaten i denna togs bland annat fram genom mätkampanjer under två på varandra följande vinterperioder och kompletterades av utsläppsinventeringar. Genom detta kunde källor till luftföroreningar, deras fördelning och sammansättning slutgiltigt bekräftas på ett sätt som inte tidigare gjorts i Bosnien och Hercegovina.

I Sarajevo tog projektet fram en plan för införandet av trafikreglerande miljözoner kopplat till en femårig successiv implementeringsprocess. I samband med detta genomfördes också en mätstudie som gav Sarajevo unika förstahandsdata om den existerande fordonsflottan i staden och dess utsläpp. I landets andra största stad, Banja Luka, gav arbetet en fullständig analytisk rapport om nuvarande cykelvanor i staden och förslag på bästa alternativ för att utveckla cykeltrafiken ytterligare. Detta underbyggdes av skapandet av en unik digital karta över det nuvarande cykelnätverket samt bearbetning av data om cykling som samlats in genom crowdsourcing. En övervakningsstrategi

tillhandahölls också som stöddes av donerandet av en mobil och tre permanenta mätträknare i staden. Världsbanken observerade Naturvårdverkets initiativ i både Sarajevo och Banja Luka och förbereder under 2023 ett projekt som ska ta både arbetet med miljözoner och cykelnätverk vidare enligt de resultat IMPAQ lämnat efter sig.

Projektet genomförde två rikstäckande informationskampanjer med hjälp av verktyg som skyltar i större städer, utdelning av informationsmaterial om luftföroreningar och hälsorisker på ett flertal hälsoinrättningar samt skraddarsydda mediemeddelanden i stora nyhetskanaler i BiH. Projektet skapade en offentlig webbplats som visar luftkvalitetsstatus i realtid baserat på data från övervakningsstationer över hela landet. Projektet lyckades vidare introducera uppdateringar om luftföroreningsnivåer i Bosnien och Hercegovinas TV och radio samt engagera barn och ungdomar i luftkvalitetsrelaterade tävlingar och evenemang. Specifika mediekampanjer genomfördes för att sprida resultat från SaS-studien, inklusive arrangerandet av vetenskapliga event som involverade Bosnien och Hercegovinas industrier och den akademiska världen. Projektet har bevakats ett flertal gånger i BiH:s nyhetsmedia och två gånger av svenska Tv-nyheter.

Projektet stärkte även den övergripande kapaciteten för Bosnien och Hercegovinas miljöinspektioner genom tillskottet av fyra nya anställda som finansierades av projektet. Avsikten var att inspektoraten skulle ta över dessa kostnader men så blev inte fallet. En svensk expert placerad i Bosnien och Hercegovina hjälpte till med att utveckla nya inspektionsstandarder och protokoll för landet. Experten hjälpte även till att granska lagtext kopplad till miljöinspektion baserat på svenska erfarenheter. Den svenska experten utförde gemensamma platsinspektioner vid utvalda industrianläggningar i BiH tillsammans med sina bosniska motsvarigheter.

En extern utvärdering av IMPAQ gjordes vid projektets slut. Utvärderingen fann att projektet lyckats uppnå alla sex utsatta komponentmål antingen fullständigt eller till en hög grad. Den fann vidare att IMPAQ-projektet har setts som en viktig pusselbit i arbetet med anpassningen till EU:s regelverk samt att projektet har resulterat i ett värdefullt utbyte av erfarenheter och information mellan deltagare i aktiviteter och mellan projektpartners. IMPAQ-projektet har därmed bidragit till att etablera ett värdefullt nätverk som kommer att vara användbart även efter att projektet avslutats liksom de tekniska förmågor projektet satt på plats. Utvärderingen konstaterar dock att BiH fortsatt saknar den politiska infrastruktur som är nödvändig för att projektets resultat ska kunna få full utväxling. Den finner också att projekt av motsvarande komplexitet skulle kunna gynnas av att ha en stark närvaro i landet och att använda sig av en långtidsutsänd projektledare. Utvärderingen betonar även att IMPAQ hade främjats av att ha en inledande fas och att upphandlingar utgjort ett kritiskt och riskabelt moment som kan riskera att skapa förseningar om de inte faller ut rätt från start.

3.2. Regionalt projekt i Västra Balkan

I augusti 2022 inledde Naturvårdsverket och UNICEF ett samarbete för att bidra till förbättrad luftkvalitetsövervakning och rapportering på Västra Balkan. Det övergripande målet är att bidra till att länderna uppfyller de krav som ställs inom luftområdet i EU-tillnärmningsprocessen. Naturvårdsverket samarbetar nära med SMHI i genomförandet av projektet.

Programmet genomför en pilotfas som sträcker sig till juli 2024 med en eventuell förlängning. Projektmålen är formulerade som fyra komponenter där komponent 1–3 kommer genomföras med två av länderna (Montenegro och Nordmakedonien) medan komponent 4 som syftar till att etablera ett regionalt nätverk inom luftområdet är öppen för alla sex länder i regionen. Målen med komponent 1–3 syftar till ökad kapacitet att bearbeta utsläppsdata på kommunal nivå, stärkt kapacitet hos naturvårdsverk och miljödepartement att ge vägledning och stöd till kommuner för att genomföra kommunala ansvar inom luftområdet samt förbättrad tillgänglighet av luftkvalitetsdata för allmänheten.

Under 2022 har en förberedelsefas genomförts där aktiviteterna har varit inriktade på att förankra projektet hos alla miljödepartement, naturvårdsverk och SMHI:s motsvarigheter i regionen samt att justera innehållet i projektet för att möta samarbetsparternas behov. Utifrån dialogen med länderna har Montenegro och Nordmakedonien valts som genomförande av komponenterna 1–3 i pilotfasen. En överenskommelse har tecknats med SMHI för genomförande av två av komponenterna (1 och 3) samt för deltagande i projektövergripande arbete. Under perioden har Naturvårdsverket rekryterat en långtidsrådgivare som kommer att vara stationerad på UNICEF:s kontor i Skopje och arbeta halvtid för Naturvårdsverket och halvtid för UNICEF under projektperioden. En kick-off har genomförts tillsammans med UNICEF och har resulterat i en gemensam förståelse för barn och ungdomsperspektivet i luftfrågorna och behovet av att arbeta vetenskapsbaserat. Utifrån detta har gemensamma aktiviteter planerats. EEA är en viktig samarbetspart för ländernas rapportering av luftdata till EU och arbete har därför lagts på att säkerställa samsyn kring rapporteringssystemen och samarbete med projektet. En jämställdhets- och rättighetsöversyn har genomförts och har resulterat i att transparens, deltagande och ansvarsutkrävandeperspektiven lyfts fram mer i arbetsplan och resultatmatris. En rapport av aktiviteter, resultat och föreslagna förändringar lämnades in till Sida sista mars 2023.

3.3. Globalt program för hållbar naturresursförvaltning (EGP)

Globalt program för hållbar naturresursförvaltning, Environmental Governance Programme (EGP) genomförs i samarbete med FN:s utvecklingsprogram (UNDP) med fokus på miljö och mänskliga rättigheter inom gruvförvaltning i tio länder, och med FN:s miljöprogram (UNEP) om minskad intern miljöpåverkan inom FN-systemet. Arbete inom deltagande miljöövervakning, ett verktyg som stärker miljö och mänskliga rättigheter inom gruvförvaltningen, har genomförts i sex länder (Argentina, Colombia, Kyrgyzstan, Liberia, Mongoliet och Peru). Ett utkast till en global guide för deltagande miljöövervakning baserad på erfarenheter från länderna har tagits fram och kommer fortsätta utvecklas under 2023. I Zambia har programmet initierat ett utvecklingsarbete med partners med fokus på hur tillståndprocessen för gruvor tillgodoser avvägningar mellan gruvdrift, avskogning och biologisk mångfald, i syfte att i framtiden kunna göra

detta med mindre påverkan på naturen. Ett annat område där programmet haft verksamhet under 2022 är avfall vid stängning av gruvor i Colombia, Ecuador, Kenya, Namibia och Zambia.

Jämställdhet är ett fokusområde inom programmet och genomförs både genom specifika aktiviteter och i form av integrering i programmets övriga arbetsområden. Se vidare under avsnittet om jämställdhet.

3.4. *Globalt program – Stärkta institutioner för ett hållbart klimat*

Huvudsyftet med kapacitetsutvecklings-programmet “Stärkta institutioner för ett hållbart klimat” är att stötta projektländer att utveckla och adressera åtaganden i deras “Nationally Determined Contributions” gällande utsläppsminskningar, klimatanpassning och hållbar stadsplanering för uppfyllande av Parisavtalet. Programmet genomförs tillsammans med Boverket, Blekinge Tekniska Högskola, SCB, SLU och SMHI.

2022 präglades av att återuppbygga momentum i programmet igen efter en tid med lägre aktivitet på grund av covid-19-pandemin. Som exempel har vi åter kunnat resa inom programmet och en delegation från Kenya, Uganda och Zimbabwe kom till Sverige för en workshop. Andra förändringar är att vi har kunnat återgå till fysiska möten i högre grad under året och i september samlade programmet alla svenska partnermyndigheter på Naturvårdsverkets kontor i Stockholm med syftet att bygga relationer och skapa synergier mellan projekten. Två nya projektledare tog över programmet i början på 2022 och då ansöktes det även om en no-cost extension för åren 2023 och 2024 vilket godkändes och beviljades av Sida. Det innebär att programmet nu har möjlighet att utföra coaching, training of trainers och workshops i ytterligare två år.

Under 2022 var programmet aktivt i sju olika projekt i fem länder i Afrika; tre urbanprojekt i Kenya, Uganda och Zimbabwe som fokuserar på hållbar stadsutveckling och fyra klimatprojekt i Moçambique, Rwanda och Uganda. En förändring under året som visade sig vara en utmaning var bytet av projektpartner i Uganda vilket ledde till att vårt klimatprojekt i landet tappade fart. Utmaningen kvarstod även i början på 2023.

3.5. *Kosovo*

Projektet Environmental Capacity Building on Data Use in Kosovo syftar till att bidra med kapacitetsuppbyggnad till Kosovos miljömyndighet KEPA vad gäller kommunikation, miljöinformationssystem och metod inom områdena luft, klimat och vatten. Arbetet ska bygga på tidigare insatser, framför allt Kosovo Environment Program, och att övergripande stötta landet i dess tillnärmning till EU.

Under 2022 har arbetsgrupper inrättats inom ramen för de olika delmålen i projektet. En överenskommelse undertecknades mellan Naturvårdsverket och Länsstyrelsen i Dalarna för delmålet om förbättrad vattenhantering och arbete påbörjades med att ringa in prioriterade områden att arbeta med. Inom området miljöinformationssystem har upprepade möten och diskussioner lett till en ökad förståelse för hur arbetet bör effektiviseras. Aktiviteter som gått ut på att arbeta med en metod för att kunna ge förslag på möjliga styrmedel och åtgärder för att

minska utsläpp till luft har resulterat i bättre kvalitet på data och en ökad insikt om möjligheter.

Projektet är utformat i nära samarbete med KEPA, exempelvis finns det ett avstämt underlag om antal timmar KEPA avser kunna lägga under projektiden. Även aktiviteter utformas i samarbete för att få ett gemensamt ägarskap.

I projektet i Kosovo är en utmaning att få KEPA:s projektledare, som är en viktig kunskapskälla och ger projektet ett driv framåt, att delegera till andra på KEPA och på det sättet sprida lärdomar i myndighetssamarbete. En annan viktig lärdom gäller mängden av pågående aktiviteter inom EU-tillnämning av olika områden och de svårigheter våra partnerinstitutioner ofta har av att ha en god helhetsbild av pågående initiativ. En lärdom kan här vara att lägga tid på att göra mindre analyser varefter projektet utvecklas för att mer exakt kunna säkerställa att Naturvårdsverkets aktiviteter svarar upp emot partnerlandets behov. När vi arbetat inom området miljöinformationssystem har exempelvis KEPA först sagt att de behöver en viss lösning men sedan efter olika workshops och samtal kommit fram till att det är något annat som behövs. När vi arbetat med att ta fram mer konkreta aktiviteter inom vatten har det visat sig att KEPA inte riktigt vet vad andra givare gör. Naturvårdsverket har uppmuntrat KEPA att ansvara för att koordinera givare medan KEPA gärna överlätit det ansvaret på Naturvårdsverket.

Under 2022 godkände Sida ett tillägg till projektet, utvecklat av Naturvårdsverket och KEPA, bestående av aktiviteter som ska stärka nationalparker samt tillsätta en långtidsrådgivare på plats i Kosovo. Det nya området om nationalparker handlar om samarbete med Nordmakedonien om gränsmärkning, att genomföra en samhällsekonomisk analys inom ett avgränsat område samt en revidering av skötselplanen för nationalparken Sharri. Tillägget innehåller också att arrangera den kurs i EU-tillnämning som ägde rum i Nordmakedonien 2022, i Kosovo under 2023. Projektet har fått en no-cost extension t.o.m. 2024.

KEPA och Naturvårdsverket har diskuterat hur projektet bäst bör arbeta med jämställdhet och kommit fram till att ta stöd av en konsult, vilken har arbetat löpande under 2022 med olika aktiviteter i de olika delmålen. Detta har resulterat i att olika planer och strategier har setts över utifrån en jämställdhetsaspekt och att jämställdhet inkluderats när det varit befogat. Även checklistor har på begäran av KEPA tagits fram av konsulten.

3.6. Nordmakedonien

I samarbetet med Nordmakedonien stöttar Naturvårdsverket Ministry of Environment and Physical Planning (MoEPP) i Skopje inom områdena luftkvalitet, naturskydd och EU-tillnämning. Projektet startade 2019 och har nyligen blivit förlängt till mars 2024.

Inom luftkvalitet avslutades huvuddelen av arbetet 2021, men under 2022 har Naturvårdsverket följt upp funktionaliteten av den donerade luftkvalitetsutrustningen, samt även följt upp och vidareutbildat MoEPP inom den uppgraderade programvaran för hantering av luftkvalitetsdata som installerats. Detta har inneburit att Nordmakedonien nu har en bättre bild av vilka skadliga

luftföroreningar som finns i luften. Vidare har Naturvårdsverket under slutet av året även initierat en kommunikationskampanj om luftkvalitet, specifikt om vedeldning kopplat till luftkvalitet och dess skadliga effekter på hälsan. Att MoEPP nu börjat kommunicera om luftkvalitet till allmänheten är en framgång i sig, då de tidigare har varit tveksamma till att adressera problemet och då luftkvalitet fortfarande är ett känsligt ämne i landet.

Inom naturskydd har Naturvårdsverket under 2022 samarbetat med experter från Länsstyrelserna i Skåne och Östergötland, specifikt om våtmarker och Natura 2000-områden. Våtmarker har tydliga kopplingar både till biodiversitet och klimat, och Natura 2000-processen är en viktig del av EU-tillnärmningen. En workshop genomfördes i Skopje med ett tillhörande fältbesök, och som en uppföljning gjordes också ett studiebesök i Sverige där områdena i Skåne och Östergötland som tagits upp som exempel under workshopen besöktes i fält. Båda aktiviteterna fick bra feedback från de makedonska deltagarna – de fick både i teorin och konkret på plats se hur ett välfungerande arbete med skötsel av våtmarker fungerar, och hur Sverige genomfört processen att utse Natura 2000-områden.

3.7. *Palestina*

På grund av coronapandemin förlängdes projektet men med en helt reviderad arbetsplan. Ursprungligen syftade projektet till att stärka landets miljöhandlingsprogram genom att bygga upp Palestinas kapacitet inom Klimat- och Baselkonventionen. Den reviderade arbetsplanen fokuserade på att utveckla och genomföra ett utbildningsprogram för unga miljöjournalister. Utbildningsprogrammet genomfördes under 2022 med goda resultat. 25 studenter från fem olika universitet, inklusive ett universitet i Gaza, har deltagit. Under året har den palestinska miljö kvalitetsmyndigheten EQA i samarbete med Naturvårdsverket upphandlat en konsult som ska utvärdera hela programmet.

En bidragande orsak till att utbildningsprogrammet lyckades var ett färdigt projektförslag, en konsult som utförde utbildningen och en anställd på EQA som brann för frågan och kunde avsätta tid för att bland annat få med sig universiteten i arbetet. För att avsluta på ett fullgott sätt och för att kunna utveckla ett förslag för en fortsättning på samarbetet har både EQA och Naturvårdsverket ansökt om och fått en no-cost extension till och med 2023 godkänd av Sida.

3.8. *Serbien*

Som en fortsättning på ENVAP1, 2 och 3 sedan 2011 startade projektet Environment Accession *Project in Serbia*, fas 4 (ENVAP4) – "Supporting Serbia's Chapter 27 environment and climate change negotiations and approximation" i maj 2022. Projektets mål är att stärka ministeriets kapacitet för en inkluderande förvaltning av tillnärmnings- och EU-förhandlingsprocessen och att anpassa Serbiens normer och politik för miljöskydd och klimatförändringar till EU:s krav. Under året har projektet bland annat gett stöd i att ta fram en "Draft Action Plan for Closing Benchmarks for Chapter 27" som ska levereras till EU. En stor workshop för modellering av luftkvalitet genomfördes i november med experter från Naturvårdsverket och SMHI. För att Serbien bättre ska förstå förväntningar från EU stöttar projektet nu en mer

systematisk analys av EU:s årliga rapport om Serbien samt större samordning och planering av Serbiens rapportering till EU. Serbiens målsättning är att det ska leda till en bättre utvärdering av miljökapitlet i EU:s nästa rapport. Arbete har också påbörjats för att skapa en mer metodisk överblick av miljöinvesteringar, för bättre planering och rapportering. En åtgärd för att minska risken för korruption är att projektet tagit fram en policy för inköp och upphandlingar av projektet. När det gäller gender-frågor planeras aktiviteter för 2024.

3.9. Tanzania

Naturvårdsverket har haft ett pågående samarbete med Tanzania sedan 2020. Syftet med Naturvårdsverkets stöd är att stärka och påskynda genomförandet av ett nationellt projekt om effektivt genomförande av miljöförvaltningslagen, Environmental Management Act (EMA). I EMA-projektet i Tanzania har Naturvårdsverket gett stöd till utvärderingen av konsulter som var tänkta att rekryteras för att tillse nödvändiga leveranser som möjliggör att övrig implementering av projektet kan komma i gång. Dessvärre har projektet störts av allvarliga förseningar sedan dess start, vilket gjort att den huvudsakliga implementeringen av projektet inte har kunnat förverkligas. Förseningarna beror på kapacitetsbrister på den lokala partnersidan i Tanzania. Den andra försvårande omständigheten ligger i stödinsatsens formulerade struktur, som ett stödprojekt till ett större SIDA-finansierat projekt som implementeras av de lokala samarbetsparterna. Naturvårdsverkets stödprojekt är således beroende av att aktiva förfrågningar om stöd kommer från huvudprojektet i sitt genomförande. Dessa uteblir dock då det större projektet inte kunnat komma i gång ännu. I samråd med Sida förlängde Naturvårdsverket under 2022 sitt engagemang med ett och ett halvt år. Naturvårdsverket söker nu mandat av de lokala samarbetsparterna för större självständighet i projektet och att kunna bryta ut vissa projektdelar att implementera som är inte är lika styrt av vad som händer i det kopplade projektet.

3.10. Zambia

ZAMNEX-projektet (Programme for Supporting Zambian Mining Governance in the Nexus of Environment, Human Rights, and Climate Change) startade i oktober 2022 och befinner sig i en inledande fas. Den inledande fasen har till syfte att ytterligare förankra och identifiera projektaktiviteter genom samråd med lokala intressenter samt att försöka sätta logistiska arrangemang på plats i Zambia på uppdrag av projektet. Under perioden så har projektet konsoliderat partnerskapet av svenska myndigheter tänkta att genomföra projektet tillsammans med Naturvårdsverket och formella avtal har tecknats med SMHI och SGU i det syftet. Intressentdialoger med lokala nyckelparter har pågått under hela perioden. Dessa har särskilt kretsat kring tre huvudområden. Först, att förankra projektinnehåll med nyckelimplementerande lokala ministerier och myndigheter. En upphandlingsprocess av en lokal projektkoordinator har också genomförts och ett vinnande anbud kom från Wildlife and Environmental Conservation Society of Zambia. En rekryteringsprocess för en i Zambia långtidsplacerad expert/projektledare från Naturvårdsverket har också avslutats under 2023.

Vidare har projektet engagerat sig i att stödja arbetet med att utveckla och implementera den zambiska NAP-processen och närmast att utveckla en anpassningsplan för landets gruvsektor. En fallstudie som analyserade lärdomar om klimatanpassningsåtgärder kopplade till ett större gruvprojekt har levererats som del av det. Projektet har under 2023 även varit aktivt med att formalisera sina bidrag till NAP-processen med det ansvariga zambiska ministeriet Ministry of Green Economy and Environment.

3.11. Internationellt utbildningsprogram (ITP)

Under 2018–2025 anordnar Sveriges geologiska undersökning (SGU) tillsammans med Luleå tekniska universitet och Naturvårdsverket tio utbildningar angående hantering av vatten och avfall från gruvor. Utbildningen genomförs med projektarbeten i deltagarnas länder och är öppen för deltagare från låg- och mellan-inkomstländer med en växande eller etablerad gruvindustri. Två onlineutbildningar har genomförts inom ITP under 2022.

Deltagare i kursen var personal som arbetar med tillståndsgivning och tillsyn av gruvor. Varje sökande till utbildningen söker med ett faktiskt projekt inom ämnesområdet och dessa redovisas efter 10 månader på den regionala konferensen. Utbildningen omfattar karakterisering av gruvavfall, lakvatten från gruvavfall, stängning och efterbehandling för gruvhantering, provtagning och övervakning, myndighetsutövning och mänskliga rättigheter, jämställdhet i arbetet och samhället, hållbarhet och gruvor samt biodiversitet.

Naturvårdsverkets experter har deltagit inom ämnesområdena tillståndsgivning för gruvhantering, biodiversitet och ekosystemtjänster samt med ett pass om hur miljö och mänskliga rättigheter integreras i gruvprocessen baserat på exempel ur det globala programmet för hållbar naturresursförvaltning (EGP).

3.12. Utveckling av nya samarbeten

Utöver de dialoger kring vidareutveckling och uppföljningsfaser som i flera fall förts inom existerande samarbeten, har Naturvårdsverket även initierat dialog kring utveckling av nya samarbeten med två länder.

Georgien: Under hösten 2022 inleddes dialog med ambassaden i Georgien kring ett eventuellt samarbete med fokus på luftområdet. En designfas kommer implementeras under 2023.

Ukraina: Regeringen gav den 22 juli 2022 Naturvårdsverket i uppdrag att identifiera och förbereda inom vilka områden Naturvårdsverket skulle kunna bidra till återuppbyggnaden av Ukraina och redovisa till Miljödepartementet senast den 1 november 2022. Efter dialog med Ukrainas Stockholmsambassad, sonderingar internt på Naturvårdsverket och med andra svenska aktörer, inklusive Sida, levererade Naturvårdsverket ett förslag inriktat på tre nivåer:

Akut – insatser i omedelbar närtid, även under pågående krig.

Expertstöd på distans i samband med andra myndigheter och aktörers akuta återuppbyggnads- och saneringsinsatser inriktade på hantering av avfall, avloppsvattenrening samt förorenad mark. Till exempel expertstöd inriktade på sanering och uppröjning av bebyggelse och installationer som är drabbade av krigshandlingar, inklusive förstörda anläggningar för hantering av avloppsvatten.

Återställande – insatser på medellång sikt i en huvudsakligen stabil fas.
Expertstöd och kapacitetsuppbyggnad i samband med återställande av nödvändig infrastruktur, samhällsfunktioner, utsläppskontroll et cetera inom hantering av avfall, avloppsvattenrening och dagvattenhantering samt förorenad mark. Även stödjande insatser i att förbereda utveckling av lagstiftning och andra styrmedel.

Gröna given – insatser inriktade på att förbereda Ukraina som kandidatland till EU. Stöd till utveckling av lagstiftning och andra styrmedel i relation till EU-direktiv och förordningar om bland annat hantering av avfall, avloppsvattenrening och dagvattenhantering samt förorenad mark. Även expertstöd och kapacitetsuppbyggnad i samband med långsiktig återuppbyggnadsplanering av urbana områden.

I rapporten ges stor vikt åt en nära dialog med relevanta ukrainska aktörer - i huvudsak miljö- och angränsande förvaltningar på kommunal och regional nivå - vid eventuell detaljutformning av uppdrag liksom samverkan med andra svenska/utländska aktörer. Därtill skulle förankring på statlig nivå behöva säkerställas, exempelvis hos det ukrainska Ministeriet för Naturresurser och miljö och Ministeriet för regional utveckling.

Efter att regeringsuppdraget redovisats inleddes en dialog mellan Sida och Naturvårdsverket för att utforska möjligheten till utveckling av ett nytt bilateralt samarbete i Ukraina med fokus på avfall. Ett antal inledande möten hölls under hösten 2022, för att under våren 2023 leda till utveckling av ett koncept för en första designfas.

4. Tvärgående perspektiv

Regeringen har beslutat att fem grundläggande perspektiv måste finnas med i allt svenskt utvecklingssamarbete; fattiga människors perspektiv på utveckling, rättighetsperspektivet, konfliktperspektivet, jämställdhetsperspektivet och miljö- och klimatperspektivet. Naturvårdsverket myndighetskompetens fokuserar på förvaltning och styrning inom bland annat klimat och luft, biologisk mångfald och ekosystemtjänster, mark och förorenade områden, kretslopp och avfall samt miljöövervakning och miljöforskning, och arbetar därför framför allt med miljö- och klimatperspektivet. Alla perspektiven beaktas dock i samarbetsprojekten inte minst för att miljöproblem är komplexa till sin karaktär och ofta tillhör en rad olika områden. Ett förbättrat klimat- och miljötillstånd förväntas bidra indirekt till framsteg inom områden som fattigdom, rättigheter, jämställdhet och konflikt.

4.1. Myndighetsrollen och den statliga värdegrunden

Naturvårdsverkets myndighetssamarbete består av tre delar; Den tekniska kunskapen eller kompetensen medarbetare på Naturvårdsverket besitter, kunskapen i att vara en statlig förvaltning, att vara en myndighet, med den statliga värdegrunden som grund och i att vara en facilitator som leder och driver en förändringsprocess.

Den statliga värdegrunden med dess sex principer för en god förvaltning: demokrati, legalitet, objektivitet, fri åsiktsbildning, respekt samt effektivitet och service är något som genomsyrar våra samarbeten. Vi berättar ofta för vår partner hur vi arbetar med till exempel samverkan, jämställhet, antikorruption, transparens, upphandling och kommunikation.

Naturvårdsverket arbetar till stor del med kapacitetsutveckling av miljöförvaltningar där vi har efterfrågad kompetens och erfarenhet. Miljöstyrning och förvaltning och lagstiftning är några områden som berörs, inom vilka Naturvårdsverket driver på samarbetspartnerns eget arbete och ökar dess möjligheter till ett bra miljöarbete. Ett robust system som möjliggör en god förvaltning av miljöfrågor är en kritisk förutsättning för miljöarbetet. Insatserna har bidragit till en effektivare förvaltning vilket bidragit till ett förbättrat miljötillstånd.

För att lyckas med att driva på samarbetspartnerns eget arbete är det viktigt att både vid projektutveckling och under projektets utförande arbeta med följande faktorer:

- i) lämplig personal måste finnas tillgänglig på båda sidor,
- ii) ömsesidig acceptans,
- iii) flexibilitet,
- iv) inga språkhinder,
- v) ägarskap på båda sidor,
- vi) ledningens och det politiska stödet,
- vii) organisationer med viss kapacitet på båda sidor och med stöd av relevanta lagar/policyer,
- viii) förmåga att tillhandahålla experter och långtidsrådgivare kontinuerligt och i rätt tid.

I Kosovoprojektet samarbetar Naturvårdsverket och KEPA för att skapa ömsesidig acceptans och ägarskap på båda sidor. Detta till exempel genom att utveckla det projektförslag som lämnades in till Sida av Naturvårdsverket. KEPA specificerade exempelvis de resurser (i timmar) som KEPA skulle ställa till förfogande för projektets genomförande. Ett annat exempel på flexibilitet och ansvarstagande är att vi genom lärande på båda sidor upptäcker bättre vägar framåt och tar beslut i samförstånd. Behovet av politiskt ägarskap och stöd kan dock inte nog betonas. Det krävs politiskt stöd som gör det möjligt för KEPA:s personal att kontinuerligt lägga resurser på projektet och göra lösningarna hållbara. Politiskt stöd behövs också för att minska risken för alltför stora störningar för de organisationer som deltar i arbetet.

Samarbetet med den palestinska miljömyndigheten Environment Quality Authority (EQA) började utvärderas under 2022. I upphandlingen valdes den konsult som tydligast beskrev hur samarbetet mellan Naturvårdsverket och EQA skulle analyseras, med fokus på myndighetssamarbete. Det som tas upp i utvärderingen och kommentarer från EQA visar dock att den form av stöd som myndighetssamarbete innebär inte varit den av EQA förväntade och den typ av lärande som ett myndighetssamarbete skulle kunna ge har begränsat utrymme i rapporten. En lärdom här är att mer explicit förtydliga för våra samarbetspartners hur arbetssätt inom ett myndighetssamarbete skiljer sig från till exempel konsultuppdrag, samt vilka typer av resultat samarbetet strävar efter. Lärdomar från Palestinasamarbetet angående försöket att bedriva myndighetssamarbete, i stället för traditionellt konsultarbete, är att det tar tid och närvaro att skapa det förtroende som är nödvändigt. För att underlätta införandet av institutionella samarbetsmetoder och skapa en starkare partnerrelation, hade det kanske varit bättre med en ännu längre inledningsfas med ett specifikt fokusområde. Detta för att ge tid för partnerskapet att växa och för arbetsmetoderna att vara integrerade. Dessutom hade det underlättat partnerskapsuppbyggnaden om den svenska myndigheten haft möjlighet att tillbringa mer tid med partnermyndigheten under genomförandet.

Efter kort tid i Zambia-projektet är den främsta lärdomen att dialogen med lokala partners innebär tidskrävande processer och att avståndet till landet gör att det är svårt att driva på processer och katalysera genomföranden. Förhoppningen är att ökad närvaro i form av en långtidsrådgivare/projektledare på plats i Lusaka efter den inledande fasen i kombination med en upphandlad projektkoordinator med lokal kännedom kommer att överbrygga dessa utmaningar på sikt.

I det regionala projektet i Västra Balkan utgör den korta genomförandetiden (24 månader inklusive 6 månader förberedelsefas) en utmaning, då goda relationer snabbt behöver skapas för att lägga grund för kapacitetsbyggande aktiviteter hos institutionerna där jämställdhets- och rättighetsperspektiv inkluderas. Upparbetade kontakter från tidigare samarbeten har underlättat där de funnits. En viktig lärdom för projektet är att kapaciteten på kommunal nivå inom luftområdet var lägre än förväntat och justeringar utifrån detta har gjorts i projekttinnehållet.

4.2. *Arbete med att stärka rätten till miljöinformation*

Kommunikation är en viktig roll för en central miljömyndighet. Syftet är att genom fakta och kunskap göra miljöinformation mer känd samt skapa nytta, delaktighet och förtroende samt att säkerställa allmänhetens rätt att ta del av miljöinformation. Vi stöttar våra partners i att göra deras kommunikation öppen, resultatnriktad och trovärdig och att de ska använda kommunikation som ett verktyg både för att arbeta fram ett resultat och för att sedan leverera resultatet till berörda. Flera av våra internationella projekt har kommunikationsstrategier som syftar till att uppnå samarbetsmålen, men också Naturvårdsverkets kommunikationsmål.

Som nämnts under avsnitt 3.6 har Naturvårdsverket inom projektet i Nordmakedonien haft en kommunikationskampanj om luftkvalitet, specifikt om vedeldning kopplat till luftkvalitet och dess skadliga effekter på hälsan. Att ministeriet på detta sätt börjat kommunicera om luftkvalitet till allmänheten är en framgång, då luftkvalitet är ett känsligt ämne i landet. Kampanjen pågår fram till våren 2023, och planeras att återupptas igen under kommande vinter. Lärdomar från denna vinters kampanj kommer tas i beaktande för den kommande, till exempel att tydligare organisera ansvarsfördelningen mellan Naturvårdsverket, kommunikationsbyrån och ministeriet. Detta för ett mer effektivt arbete, och att kunna komma i gång direkt när vintern börjar och luftkvaliteten blir sämre.

Inom projektet i Kosovo har vi under 2022 arbetat mot målet om en mer omfattande inställning på KEPA till vad som bör inkluderas i kommunikation. Från att i princip haft två personer som arbetar med pressmeddelanden på Kosovos Miljödepartement har vi genom att arbeta med en mindre grupp tagit fram en vägledning för kommunikation på KEPA. I vägledningen fastställs vissa mål för KEPA och ministeriet. Kommunikation från KEPA/MESPI skall:

- vara sanningsenlig, nyanserad och tillförlitlig
- vara tillgänglig och lätt att förstå för målgruppen
- vara relevant och anpassat till målgrupperna och den valda kanalen
- återspegla och beakta helhetsperspektivet även när en del av verksamheten kommunicerar.

Vägledningen fastställer också hur extern respektive intern kommunikation ska gå till. Skäl till att ge stöd inom detta område är att öka allmänhetens möjligheter att ställa krav på ansvarstagande hos regering och myndigheter. En förbättrad extern och intern kommunikation förbättrar statens möjligheter att ge medborgare effektiv service. Vi har också i samarbete tagit fram en kommunikationsplan för en informationskampanj kring luftföroreningar. KEPA har varit aktiva och står nu bakom kampanjens budskap. Tanken är att KEPA ska vara ännu mer drivande i att ta fram nästa kommunikationsplan för en informationskampanj för nationalparker.

4.3. *Jämställdhet*

Under 2022 kompletterades Naturvårdsverkets instruktion med en punkt om att integrera ett jämställdhetsperspektiv i myndighetens verksamhet¹. Detta har gjorts att Naturvårdsverket har lagt än mer fokus på frågan, till exempel genom att

¹ SFS 2022:187

anställa en handläggare med specialkompetens för att stötta projektmedarbetare på den enhet som arbetar med utvecklingssamarbeten.

Jämställdhet är en fråga om mänskliga rättigheter, men också en förutsättning för att kunna utrota fattigdomen i världen. Det är en förutsättning för en långsiktigt demokratisk, rättvis och hållbar utveckling. Jämställdhetsarbetet bidrar till att nå Sveriges miljömål och Agenda 2030. Kopplingarna mellan miljö och jämställdhet är tydliga. Som grupper har kvinnor och män olika beteenden vad gäller konsumtions- och transportmönster vilket leder till skilda miljö- och klimatkonsekvenser. Vidare påverkas kvinnor i långt större utsträckning av miljöförändringar än män, då de är överrepresenterade i grupper som lever i utsatthet så som fattigdom. Samtidigt har kvinnor som grupp generellt mindre inflytande i beslutsprocesser än män som grupp, och har därmed inte lika stor makt att påverka sin tillvaro och omgivning.

Naturvårdsverket arbetar aktivt med att beakta jämlikhet och jämställdhet. Nedan följer några exempel på jämställdhetsarbete i Naturvårdsverkets samarbetsprogram- och projekt.

Jämställdhet är ett fokusområde inom Globalt program för hållbar naturresursförvaltning, Environmental Governance Programme (EGP) och genomförs både genom specifika aktiviteter och i form av integrering i programmets övriga arbetsområden. Under 2022 tillsattes en person med särskilt fokus på jämlikhet och jämställdhet. Under 2022 fokuserade arbetet med jämställdhet i EGP på två globala, programövergripande initiativ. Dels det internationella initiativet *Women and the mine of the future* (Kvinnan i framtidens gruva) i samarbete med bland annat *Intergovernmental Forum on Mining, Minerals, Metals and Sustainable Development* (IGF), dels den digitala självstudiekursen om Gender och gruvnäring. Vidare är jämställdhet en integrerad process i rättighetsperspektivet (HRBA) som genomsyrar verksamheten i de tio landprogrammen.

Online-kursen har öppnats upp som självstudiekurs under 2022 och lockade 702 deltagare från 114 länder, inklusive beslutsfattare inom gruvsektorn i programländer, miljö- och människorättsförsvarare och branschexperter. 2022 års kurs var tillgänglig på engelska, franska och spanska. Kursen är ett samarbete med IGF och UNDP:s Learning for Nature-program. Sedan online-kursen togs fram år 2020 har över 3 000 deltagare från 133 länder gått kursen som kommer att finnas öppen för registrering även under 2023.

I samarbetet med Kosovo Environmental Protection Agency (KEPA) upphandlades en jämställdhetsexpert för att stötta i integrering av jämställdhet i projektets aktiviteter. Konsulten läste in sig på projektinnehåll och var delaktig i det besök som ägde rum i mitten av 2022 i Kosovo genom att ställa frågor och ge rekommendationer för ett stärkt jämställdhetsperspektiv i projektet. Konsulten bidrog också genom att ge förslag på kompletteringar för en bättre jämställdhetsintegrering i flera styrande dokument, till exempel KEPA:s plan för att implementera ett miljöinformationssystem. Sammanfattningsvis blev jämställdhet en integrerad del i arbetet genom att göra perspektivet närvarande på ett löpande sätt, till skillnad från när en enstaka kurs eller dylik punktinsats

genomförs. Arbetet bidrog till att KEPA efterfrågade en vägledning från konsulten, för att integrera jämställdhet i KEPA som organisation.

I IMPAQ-projektet i Bosnien och Hercegovina gjordes mycket jobb för att ta fram saknad men högst angelägen förståelse om luftföroreningar kopplade till ett genus- och jämställdhetsperspektiv i den bosniska kontexten. Projektet genomförde enkätundersökningar i BiH och genererade två studier som redogjorde för luftföroreningars olika påverkan på män och kvinnor och de förutsättningar som existerar bland bosniska myndigheter att hantera frågan inklusive förbättringsförslag. Vidare levererades ytterligare en studie som fokuserade på svenska förhållanden och hur jämställdhetsfrågan bedrivs av svenska myndigheter som jobbar internationellt och de förbättringsåtgärder som behövs genom hela kedjan från utrikespolitiska beslut på regeringsnivå ned till genomförandenivå inom myndigheters internationella projekt. Projektet genomförde även ett seminarium som samlade upp olika organisationer som arbetar med jämställdhets- och miljökopplade intressen i BiH för att tillsammans göra en behovs- och samarbetsanalys för framtida arbete med frågan.

4.4. Risker och korruption

En riskanalys görs som en del av varje projektförslag och följs regelbundet upp under projektets gång.

Vad gäller vidareförmedling av medel, arbetar Naturvårdsverket främst genom upphandling – här följer vi strikt LoU. Naturvårdsverket arbetar i mindre utsträckning med bidrag och myndighets överenskommelser – och i de fall det görs gäller det partnerorganisationer såsom UNDP och andra svenska myndigheter och partners (SISC). Naturvårdsverket försöker även lyfta in specifika aktiviteter som syftar till att analysera risker för korruption samt undvika dessa som del av projektets utformning och dess aktiviteter (exempel Serbien, Västra Balkan) och för att främja transparens och förebygga risken för korruption i våra aktivitetsområden. Ett arbete har inletts på Naturvårdsverket för att kartlägga potentiella risker i projektportföljen som helhet för att ligga till grund för övergripande arbete för att analysera och minimera risker. Detta arbete kommer fortgå under 2023 och 2024.

5. Arbete med EU-tillnärmning

EU:s utvidgningsprocess ger stora möjligheter till skydd av miljön. Efterlevnaden av miljöregelverket är en betydande utmaning för kandidatländerna och de potentiella kandidatländerna och utsikten till medlemskap erbjuder en ram för utveckling och ger konkreta mål som ska uppnås. Naturvårdsverket har under året verkat för att stödja EU-tillnärmning på miljöområdet bilateralt i Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Nordmakedonien och Serbien och med ett regionalt program för Västra Balkan. I detta avsnitt lyfts några exempel från dessa samarbeten.

I Nordmakedonien har Naturvårdsverket under 2022 fortsatt kartläggningen av landets behov av stöd kring sin EU-tillnärmningsprocess. På grund av Bulgariens veto mot att inleda förhandlingar med EU-kommissionen har processen stannat upp vilket gjort att stödet för att möta landets behov kan finjusteras. Fortsatta möten har ägt rum med landets miljöministerium och planering för regionala och nationella aktiviteter för att öka kunskapen om EU:s miljökapitel 27 har påbörjats. Inom arbetet med naturskydd genomfördes en workshop i Skopje med ett tillhörande fältbesök, och som en uppföljning gjordes också ett studiebesök i Sverige, där områdena i Skåne och Östergötland som tagits upp som exempel under workshopen besöktes i fält. En lärdom i detta arbete har varit att i framtiden i högre grad engagera fler aktörer som är verksamma inom sektorn, till exempel NGO:er. När dessa aktörer bjudits in att delta har både perspektiven och diskussionerna blivit bredare och mer dynamiska, än om bara representanter från ministeriet varit med.

EU-tillnärmning är en viktig aspekt som integreras i alla aktiviteter i samarbetet med Nordmakedonien, men under den specifika komponenten för EU-tillnärmning i Nordmakedonienprojektet startade Naturvårdsverket i mars 2022 en omfattande onlinekurs med namnet 'EU Environment Academy' tillsammans med European Institute of Public Administration (EIPA) i Luxemburg. Kursen pågick till december 2022 och adresserade EU-systemet som helhet, utvidgningsprocessen samt de specifika direktiven under Kapitel 27 av unionens regelverk. Kursen går in djupt på alla områden och rustar deltagarna med bättre kunskaper för deras pågående EU-integrering. Totalt antogs cirka 35 deltagare, och 30 deltagare genomförde hela kursen med godkänt resultat. Deltagandet var också öppet för hela Västra Balkanregionen, och omkring hälften av deltagarna var från övriga fem länder (Albanien, Bosnien och Hercegovina, Montenegro, Serbien och Kosovo). Denna regionala aspekt var också en av sakerna som Naturvårdsverket fick mest positiv feedback om – deltagarna uppgav att det var väldigt värdefullt att kunna dra på de olika ländernas erfarenheter från EU-tillnärmningsprocessen, samt att det regionala nätverk som skapades med deltagarna från kursen kommer att vara nyttigt framgent i respektive lands anslutningsprocess. Vidare talade feedbacken om den höga kvaliteten på undervisningen, nyttan av att träffas fysiskt (två fysiska event hölls) samt också att kursen var väldigt omfattande och därför ibland svår att hinna med parallellt med deras vanliga arbetsuppgifter. Naturvårdsverket krävde ett intyg från deltagarnas arbetsgivare innan kursstart att de tilläts gå kursen under arbetstid, men i realiteten blir det såklart svårt att hinna med ändå. Kursen kommer hållas igen under 2023 inom ett annat bilateralt projekt (Kosovoprojektet, med Kosovo som "värdnation") och Naturvårdsverket och EIPA har tagit in feedbacken från

förra årets kurs i planeringen av den kommande. För 2023 års kurs har 58 deltagare från hela regionen antagits.

I Bosnien och Hercegovina (BiH) har Naturvårdsverket fortsatt att implementera de delar av projektet som syftar till att ge landet teknisk förmåga och kunskaper som kommer vara nödvändigt för att närma sig EU. Flera lärdomar gjordes under arbetet. En viktig lärdom handlar om vikten av att i tidigt skede förtydliga Naturvårdsverkets begränsade förmåga att genom ett tekniskt samarbete lösa ut låsningar på en hög politisk nivå. Projektet fick även hantera devierande förväntningar från olika politiska intressen i landet - här kunde dock projektet luta sig mot de tydliga referensramar som satts av projektets "politiska" partners i den rigorösa dialogprocessen under projektets utvecklande. En viktig lärdom av projektet, som dock ej rör EU-tillnärmning specifikt, är möjligheten att enligt LoU genomföra en portalupphandling av en lokal resurs som i sin tur kan utföra upphandlingar åt projektet. Detta visade sig vara en mycket resurs- och tidseffektiv åtgärd som Naturvårdsverket använt sig av i flera andra samarbeten.

I Serbien fortlöpte arbetet att stötta Miljöministeriet i deras arbete med EU:s anslutningsprocess för miljökapitlet. Att Serbien i december 2021 fick ja från EU-kommissionen att öppna miljökapitlet för förhandlingar var ett stort framsteg som regelbundet lyfts fram av både den politiska ledningen och ansvariga tjänstemän som en motiverande faktor att fortsätta det svåra reformarbetet i landet. En lärdom under året har varit att ännu mer tid måste läggas på att kartlägga andra projekt inom miljösektorn, speciellt de som kommer genom EU:s Gröna Agenda för Västra Balkan.

6. Förändringar av projektarbete avseende resande

Naturvårdsverket arbetar för att minska den klimatpåverkan som kommer av resande, bland annat genom ökad digitalisering, förbättrad samordning kring resor och överväganden om vilka resor som är nödvändiga. Naturvårdsverket har under 2022 fått bättre kapacitet att erbjuda resfria möten som alternativ, och strävar i högre grad efter att efterfråga resfria alternativ även vid externa möten. Genom förbättrade digitala lösningar har en övergång skett till digitalt lärande där antalet fysiska workshops minskat. Antalet inkommande fysiska studiebesök som vi bekostar har också minskat, och likaså antalet besökare i dessa besöksgrupper. Vidare har Naturvårdsverket fått bättre förutsättningar att ge mötessupport till partners och kollegor. I de fall de är möjligt väljs tåg som färdmedel snarare än flyg vid resor. Arbete har också påbörjats med förbättrad resestatistik och fördjupad uppföljning av denna, samt med att i ökad grad välja direktflyg och undvika mellanlandningar i de fallen flygande är oundvikligt. Covid-19-pandemin har inneburit konsekvenser även för Naturvårdsverket och kommunikation har på flera sätt varit en framgångsfaktor för att få verksamheten att fungera väl. Pandemin bidrog till att myndigheten snabbt ställde om mötes- och konferensverksamheten. Nedan följer några exempel från projekten avseende digitalisering och resande.

Projektet i Nordmakedonien har från start haft en tydlig digitaliseringsprägel och bland annat enbart genomfört digitala styrgruppsmöten från början, vilket gjorde projektet resilient mot de förändringar coronapandemin medförde. Projektet lyckades leverera merparten av sina aktiviteter under de två första åren trots att pandemin pågick. Under 2022 kunde resandet till Nordmakedonien återupptas, och fler av aktiviteterna kunde intensifieras ytterligare. Lärdomen från pandemin var att vi ökade och blev bättre på den digitala kommunikationen - något vi fortsatt med under 2022 med bättre prioriteringar om när en resa verkligen är nödvändig, men också att fysiskt deltagande ibland är nödvändigt och sett över ett projekt som helhet, för vissa aktiviteter ofrånkomligt, för ett lyckat och effektivt projektgenomförande. Samtidigt som pandemin har inneburit ett ökat digitalt arbete har det också förstärkt insikten om nödvändigheten av att ses fysiskt för att kunna genomföra vissa aktiviteter.

Naturvårdsverkets globala program för hållbar förvaltning av naturresurser (EGP) är från starten 2020 utformat för att programövergripande arbete och utbyte mellan länderna ska ske i första hand digitalt. Coronapandemin eliminerade dock helt möjligheten till fysiska möten för de programövergripande aktiviteterna under perioden 2020–2022, även om det periodvis varit möjligt att mötas på landnivå i olika utsträckning i olika länder. Naturvårdsverket och samarbetspartnern FN:s utvecklingsprogram (UNDP) genomförde under hösten 2022 intervjuer med de genomförande UNDP-kontoren på landnivå för att höra hur de upplevt det i huvudsak digitala samarbetet. Det upplevdes som positivt att arbetet ändå kunnat utföras, och de former som EGP använt för programövergripande digitala sammankomster uppfattades som positiva.

Samtidigt upplevdes av de flesta en ”digital trötthet” och önskemål om fysiska möten under 2023 framfördes av samtliga. Naturvårdsverket gjorde därefter en analys av nyttan i förhållande till kostnaden både finansiellt och i utsläpp, och kom fram till att det trots en viss ökning i utsläpp behöver genomföras fysiska möten under 2023. Naturvårdsverket, som ansvarig för programmet har aldrig

träffat någon av partners på landnivå, vilket gör att Naturvårdsverkets resurser inte utnyttjats optimalt. Till exempel uppfattas Naturvårdsverket i vissa fall mer som en finansjär än en samarbetspartner som skulle kunna ge innehållsmässigt och tekniskt stöd, även om sådant stöd har givits inom ramen för programmet. För att optimera Naturvårdsverkets medverkan i EGP under programmets sista år, och eventuellt framöver i nya program, har Naturvårdsverket tagit ett beslut om att genomföra regionala utbyten under 2023, för att kunna bidra direkt gentemot samarbetspartnern och för att kunna fördjupa analysen av hur digitala respektive fysiska arbetssätt bidrar i uppfyllnad av programmålen.

Inom samarbetet med FN:s miljöprogram, den andra programdelen av EGP, arbetar Naturvårdsverket på systemnivå inom FN för att stödja samarbetsparten Sustainable UN med fortsatt utveckling av en virtuell möteskultur. Det handlar inte bara om att genomföra digitala möten utan att kulturen för verksamhetsplanering, resepolicy med individuella ersättningar med mera strävar mot detta mål. En fallstudie inom UNESCO (svensk utskrift) slutfördes under 2022, och rapporten kommer att färdigställas under 2023.

7. Interna förutsättningar

Under 2022 har över 100 experter på Naturvårdsverket medverkat i de olika samarbetsprojekten. Naturvårdsverkets egen personal utgör den viktigaste resursen i utvecklingssamarbetet och grunden till den helhetssyn på miljöstyrning och förvaltning som bildar vår myndighetsspecifika kompetens. Samtidigt samverkar Naturvårdsverket med många andra myndigheter och aktörer i genomförandet av miljöpolitiken och utvecklingssamarbetet. Myndigheter som Kemikalieinspektionen, SMHI, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges lantbruksuniversitet, med flera blir naturliga samarbetsparter även i det internationella arbetet. Naturvårdsverket har även ramavtal för konsultmedverkan inom en rad olika avtalsområden.

Naturvårdsverket arbetade under 2022 fortsatt i enlighet med den antagna strategin för internationella samarbeten 2016–2020 som även inkluderar Agenda 2030. Den omfattar verkets bilaterala och multilaterala samarbeten och har följande mål:

- a) Naturvårdsverkets internationella samarbeten bidrar till vår vision och till att förbättra den svenska rådigheten vad gäller generationsmålet och uppfyllande av miljökvalitetsmålen.
- b) Naturvårdsverkets internationella samarbeten bidrar till att utveckla effektiva miljöförvaltningar nationellt, regionalt och globalt.
- c) Naturvårdsverkets internationella samarbeten bidrar till både nationellt och internationellt miljöarbete för ömsesidig strategisk nytta som till exempel att åtaganden i internationella miljökonventioner kan uppfyllas.
- d) Naturvårdsverkets internationella samarbeten har en inriktning som motsvarar verkets unika kompetens och resurser.

Naturvårdsverket har under 2022 fortsatt med att vidareutveckla en ny strategi som förväntas bli antagen under 2023. Samtidigt har Naturvårdsverkets internationella enheter påverkat ett arbete för att förtydliga Naturvårdsverkets roll i internationella samarbeten för att bättre kunna kommunicera detta både externt och internt, samt för att stärka processerna kring kvalitetssäkring av utveckling, genomförande och rapportering av sina internationella samarbeten. Sammantaget förväntas detta bidra till att öka internt lärande och erfarenhetsutbyte, samt ytterligare höja kvalitet på Naturvårdsverkets internationella samarbeten.

8. Externa förutsättningar

Externa förutsättningar för Naturvårdsverkets medverkan i utvecklingsarbetet handlar dels om behov och efterfrågan från samarbetsländer och organisationer, dels styrning och finansiering som möjliggörs genom svensk bistånds- och miljöpolitik. Den internationella arenan samt miljöproblemen vi bidrar till att lösa är inte sällan av komplex karaktär. Läget förändras ständigt, både globalt och nationellt. Förändringar i länderna vi verkar i kan ha stor inverkan på våra samarbetsprojekt, exempelvis genom Covid-19-pandemin, politiska svängningar eller prioriteringsskiftningar. Även faktorer som finansiering till Naturvårdsverket, styrning utifrån politiken och övergången till ett digitalt arbetssätt i och med pandemin har bidragit till förändringar. Behov och efterfrågan hänger nära samman med globala miljöutmaningar som påverkar utvecklingsländer och riskerar att förvärra fattigdomen.

Under våren 2022 kom nya direktiv till budgetnedskärningar från Sida som resultat av Ukrainakrisen vilket främst påverkade Naturvårdsverkets globala program – EGP och SISC. För EGP återställdes budgeten sedan till stor del, men den omplanering som krävdes för att anpassa samarbetet till nya budgetförutsättning påverkade ändå båda programmen negativt.

Under hösten 2023 fick Sverige en ny regering. Naturvårdsverket kommer noga följa regeringens prioriteringar inom utrikes- och biståndspolitik för att analysera hur Naturvårdsverket bäst kan svara upp mot dessa genom sin internationella verksamhet.

9. Utblick för 2023

Naturvårdsverket bedömer att efterfrågan på internationellt miljösamarbete med Sverige är fortsatt stor. Miljöproblem är gränsöverskridande och en stor del av arbetet behöver ske i samverkan med andra länder.

Naturvårdsverket eftersträvar en portfölj med länder där vi har särskilt uppdrag och finansiering, med länder som är aktuella för EU-tillnärmning samt med länder som är strategiskt viktiga från ett globalt miljöperspektiv och/eller ur ett svenskt konsumtionsperspektiv och en övergripande inriktning mot miljöförvaltning inom verkets kompetensområden.

En ny regering tillträdde i oktober 2022 och presenterade sitt förslag till budget för 2023 den 8 november. Denna budget innebar att Naturvårdsverket totalt sett fick minskade anslag från ca 10 miljarder kronor till omkring 8 miljarder. Ett minskat förvaltningsanslag kan få effekter för det internationella arbetet på så sätt att tillgången till experter inom verket försämras. Den nya regeringens utrikesdeklaration signalerade vissa förändringar vad gäller prioriteringar vilka även Naturvårdsverket kommer behöva förhålla sig till. Dessa indikerar fortsatt höga prioriteringar för klimatarbete, för Ukraina och EU:s närområde. Naturvårdsverket kommer under 2023 fortsätta bevaka hur dessa prioriteringar konkretiseras.

Under 2022 har Naturvårdsverkets arbetat med att ta fram en internationell strategi för att förtydliga Naturvårdsverkets prioriteringar och arbetssätt kring internationellt samarbete. En viktig målsättning med strategin är att ytterligare stärka samarbetet mellan internationella och tematiska sakenheter på Naturvårdsverket.

Flera av de bilaterala och globala samarbetena som pågick under 2022 fortsätter under 2023. Se tabell ovan. Dessutom kommer Naturvårdsverket under 2023 utveckla flera nya projektförslag och initiera dialog med Sida och partners kring eventuell fortsättning av flera av de samarbeten som är beräknade att avslutas 2024. EU:s närregion och Ukraina är för Naturvårdsverket, i likhet med regeringen, högt prioriterad. Dessutom kommer Naturvårdsverket fortsätta att undersöka möjligheterna för en ny fas av det Globala programmet för hållbar naturresursförvaltning (EGP). I avvaktan på en eventuell ny global strategi för Sidas arbete inom miljö och klimat, arbetar Naturvårdsverket på en ansökan om förlängning av EGP under 2024. Ett annat viktigt område för framtida utveckling rör klimatarbete där Naturvårdsverket bedömer att det finns möjlighet att öka Naturvårdsverkets insatser.

Naturvårdsverket har under 2022 inkluderat utsända långtidsexperter i flera av sina projekt och har stärkt sina rutiner och arbetsprocesser för att möjliggöra detta. Tre långtidsexperter kommer sändas ut under 2023.

Naturvårdsverket är aktivt i myndighetsnätverket och myndighetsforum och uppskattar det myndighetsnav som inrättats på Sida. Sharepointsidan ligger fortfarande kvar på Naturvårdsverkets hemsida samtidigt som vi stöttar Sida i att ta över ansvaret för en liknande plattform. Naturvårdsverket medverkar även i Myndighetsnätverkets arbetsgrupp kring ekonomistyrning.

10. Resultat av strategiskt internationellt miljösamarbete 2022

Sida har önskat att Naturvårdsverket även redovisar resultat från projekt som har andra finansieringskällor än Sida. Följande rubriker avser Naturvårdsverkets samarbetsprojekt finansierade av Klimat- och näringslivsdepartementet genom anslag 1:13 för internationellt miljösamarbete. Anslaget fokuserar på bilateralt samarbete med länder och regioner av strategisk betydelse för det globala miljö- och klimatsamarbetet. Nedanstående text är ett urklipp ur Naturvårdsverkets årsrapport för 1:13-anslaget.

10.1. Långsiktigt miljö- och klimatsamarbete med strategiskt viktiga länder

Inom anslaget för internationellt miljösamarbete med anslagsposten för bilateralt samarbete (anslag 1:13, ap. 1) samarbetar Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket och SMHI. Under 2022 arbetade Naturvårdsverket i bilaterala projekt i Brasilien, Indien, Indonesien, Kina, Ryssland², Sydafrika och USA, och i multilaterala projekt med Arktiska rådet, Barentsrådet och Nordiska ministerrådet. Dessa samarbetsprojekt beskrivs mer i detalj i avsnitt nedan. Anslaget uppgick 2022 till 34,4 miljoner kronor, varav 5 miljoner kronor särskilt tillägnades ett stärkt bilateralt samarbete inom kemikalier och avfall.

10.2. Brasilien

Naturvårdsverket samarbetar med det brasilianska miljöministeriet, den federala miljömyndigheten, kommuner, akademi och den privata sektorn i Brasilien. Samarbetet fokuserar på hållbar avfallshantering inom förebyggande av matsvinn, kommunal avfallsplanering och marin nedskräpning av plast.

Naturvårdsverket tillsammans med Linköpings Universitets bidrar till forskning om biogasförutsättningar i Brasilien. Forskningen studerar begränsningar och möjligheter för biogasutveckling i landet, som anses vara ett av länderna i världen med högst potential för användning av biogas som energikälla.

Under 2022 genomfördes två projekt med fokus på matsvinn. Den långsiktiga målsättningen är att halvera matsvinnet till 2030. Genom utbildningar, workshops, stöd i kvantifiering av avfall och metodik för plockanalys har kunskapen om hantering av matsvinn ökat hos myndigheter och kommuner i Brasilien. Projekten har även bidragit till en effektiv metodik för avfallsanalys, ökad kunskap om mängder och fraktioner av organiskt avfall från matmarknader, förebyggande av matsvinn, och ökad samordning och kunskapsutbyte mellan organisationer och myndigheter. Genom dessa projekt bidrar Naturvårdsverket till ett resurseffektivt samhälle och minskad klimatpåverkan (eftersom förbränning av matsvinn medför metanutsläpp).

Brasiliansk lag kräver att alla kommuner ska ha en avfallsplan och Naturvårdsverket genomför därför utbildningar i avfallsplanering. Under 2022 deltog representanter från 15 kommuner. Utbildningen har gett kunskap och verktyg i hur de vidareförmedlar kunskapen till andra kommuner. Insatsen har resulterat i att fler kommuner i Brasilien har kommit närmre att införa

² Sedan mars 2022 har allt samarbete med Ryssland avbrutits tills vidare.

avfallsplaner och uppfylla lagkravet. En avfallsplan bidrar i sin tur till en resurseffektivare avfallshantering som minskar miljöpåverkan från avfall.

Naturvårdsverket driver även ett projekt tillsammans med HaV och aktörer i Brasilien för att motverka marin nedskräpning och därmed skydda den biologiska mångfalden bland annat genom att lokalisera hotspots och åtgärder samt skapa beteendeförändringar. Under 2022 har en plattform skapats för att länka samman Paraná delstat med akademi, myndigheter, företag och organisationer i delstaten.

10.3. Indien

Naturvårdsverket samarbetar med miljöorganisationen Centre for Science and Environment (CSE) med att bidra till utbildningar av miljötjänstepersoner från miljömyndigheter på delstatsnivå i hela Indien inom miljöförvaltning och styrning. Under 2022 har Naturvårdsverket bidragit till två webbaserade utbildningar, en om revision av vattenanvändning och en om miljökonsekvensbedömningar.

Syftet med samarbetet är att bidra med svensk miljökompetens och därmed öka kapaciteten hos indiska miljötjänstepersoner. På längre sikt ämnar samarbetet bidra till att miljöhandläggare tillämpar de kunskaper och idéer de fått via kurserna i sitt arbete med att utöva tillsyn och kontroll av industrier och att befintlig miljölagstiftning i Indien tillämpas på ett effektivare sätt. Genom de utbildningar där representanter från Naturvårdsverket föreläser erhåller miljötjänstepersoner kunskap om förvaltning i miljöfrågor och kan utveckla arbetssätt för en effektivare och mer ändamålsenlig förvaltning.

Naturvårdsverket strävar även efter att de goda exempel på miljöförvaltning som utbildningen bidrar till sprids vidare. Ett studiebesök planerades under 2022 men fick ställas in på grund av hinder kopplat till covid-19 pandemin.

Vid ett möte i anslutning till Stockholm+50 i juni 2022 identifierades även möjliga nya samarbetsområden som kan vara av intresse för Naturvårdsverket och indiska motparter. Om detta har möten hållits med Indiens miljöministerium, och arbetet planeras fortgå under 2023.

10.4. Indonesien

Naturvårdsverket samarbetar sedan 2021 med Indonesiens miljöministerium. Under 2022 har arbetet med att ta fram ett samarbetsavtal med Indonesien fortskridit. Naturvårdsverket och Indonesien har under året planerat en treårig insats för att inrätta ett utsläppsregister i Indonesien, vilket kom på förfrågan från Indonesien men kopplar även till den svenska regeringens prioriterade områden. Överenskommelser har gjorts för att nå aktörer med nyckelkompetenser så som KemI, UNITAR, UNECE och LeadIt. Till en början ämnar arbetet bidra till ökad kunskap hos indonesiska samarbetspartnern om leverantörskedjorna för kemikalier i landet och dess import, samt ett system för utbyte av miljöinformation mellan myndigheter på olika nivåer samt mellan offentlig sektor, företag och befolkning.

10.5. Kina

Naturvårdsverket är fokuspunkt för Sveriges medverkan i tankesmedjan *China Council for International Cooperation on Environment and Development* (CCICED). Rådet är både ett strategiskt internationellt forum för utveckling av

kinesisk policy och en plattform för Sveriges policydialog och samarbete med Kina på miljöområdet. Det övergripande syftet för samarbetet är att bidra med kunskap till Kina för en grön omställning. Sverige gör bland annat insatser i sektorsområdet hållbar konsumtion med målet att bidra till lägre utsläpp. Naturvårdsverkets samarbete med Kina har försvårats p.g.a. pandemins och restriktionernas effekter i Kina, eftersom inga resor under året kunde genomföras som planerat.

Under 2022 har Naturvårdsverket deltagit i arbetsgrupper inom CCICED, och tillsammans med de andra medlemmarna bidragit till rekommendationer inom miljö- och klimatområdet till den kinesiska regeringen. Ett uppnått resultat är att skrivningar från den svenskdrivna policystudien *Global Climate Governance and China's Role* har inkluderats i Kinas 5-årsplan för hållbar konsumtion. Slutmålet med samarbetet är att bidra till att Kinas utsläpp av växthusgaser ska nå sin topp senast år 2030, och att bidra till att frågan om en utsläppstopp fortsatt ska vara prioriterad.

Naturvårdsverket har även medverkat i den svenska expertgruppen Nationellt kunskapscentrum om Kina (NKK) och i denna bidragit till att lyfta fram miljöperspektivet i NKK:s arbete med det bilaterala samarbetet med Kina. Naturvårdsverkets medverkan i NKK syftar långsiktigt till att få en bättre förståelse för Kina som samarbetsland och vilka risker som bör beaktas hos svenska myndigheter, näringsliv och samhälle.

10.6. Sydafrika

Naturvårdsverkets samarbete med Sydafrika syftar till ett resurseffektivt samhälle och att minska klimat- och hälsoskadliga utsläpp genom förebyggande och hantering av farligt avfall.

Sydafrika saknar en organiserad insamling av farligt avfall från hushåll. Därför arbetar Naturvårdsverket med ett pilotprojekt i kommunen Buffalo City med huvudorten East London för att organisera insamlingar av sådant avfall i tre socioekonomiskt utsatta områden, som under 2022 följdes av en plockanalys. Projektet har bidragit till ökad kunskap om en säker hantering av farligt avfall hos kommunanställda samt invånare i de tre bostadsområdena. Projektet kan ligga till grund för en storskalig insamling i hela kommunen och dessutom fungera som ett gott exempel för andra kommuner i landet. På längre sikt förväntas projektet leda till minskade mängder farligt avfall från hushåll som läggs på deponi vilket minskar föroreningsrisken till mark och vatten samt hälsorisker.

Under 2022 slutfördes arbetet med framtagande av en nationell strategi om hushållens farliga avfall i Sydafrika genom informationsdelning och analys kring lagstiftning och deponier i landet samt en implementerings- och kommunikationsplan. På sikt syftar projektet till att minska läckage av farliga ämnen och kemikalier till mark och vatten från avfallstippar, genom att alla kommuner i Sydafrika inrättar insamling av farligt avfall.

10.7. USA

Syftet med Naturvårdsverkets samarbete med Kalifornien grundar sig på utsläppsminskning genom kunskaps- och erfarenhetsutbyte på expertnivå i arbetet med utsläppshandel och ett transporteffektivt samhälle. Under 2022 fick

Naturvårdsverket nya kontaktpersoner i Kalifornien, där etablering dröjde vilket saktade ned arbetet. Under året har planering för kommande gemensamma aktiviteter skett. Naturvårdsverket inledde även dialog för samverkan med andra svenska aktörer som samarbetar med Kalifornien på miljöområdet, däribland Green Transition Initiative och Vinnova, för att större effekt av svenska initiativ ska kunna nås. På sikt förväntas Kalifornien och Sverige införliva den nya kunskapen i strategier och underlag som ligger till grund för utveckling av respektive utsläppshandelssystem och policyinstrument för ökad transporteffektivitet. Dessa utbyten kan öka takten för utsläppsminskningar genom att erhålla lärdomar av varandra om framgångsrika respektive mindre lyckade åtgärder samt stimulera innovation.

Sondering kring ett nytt samarbete med USA på federal nivå har även inletts. Under 2022 har dialog inletts och flera möten skett med USA:s Naturvårdsverk för ett nytt möjligt bilateralt samarbete mellan USA:s och Sveriges Naturvårdsverk. Samarbetet förväntas inledas under 2023 och till en början bestå av kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan expertgrupper på ett antal områden.

10.8. Arktiska rådet

Naturvårdsverkets representerar Sverige i tre av Arktiska rådets sex arbetsgrupper; arbetsgruppen för miljöövervakning och utvärdering (AMAP), arbetsgruppen för arktisk flora och fauna (CAFF) och åtgärdsprogrammet mot föroreningar (ACAP). Sveriges medverkan i AMAP:s och CAFF:s arbetsprogram finansieras huvudsakligen av andra anslag än 1:13.

ACAP:s projekt syftar till rätten, i synnerhet för boende i Arktis, till ren luft, rent vatten och en näringskedja fri från miljögifter liksom till ett effektivt arbete mot klimatförändringar såväl som anpassning till de klimatförändringar som inte kan undvikas. På grund av att arbetet inom Arktiska rådet har satts på paus med anledning av Rysslands invasion av Ukraina så har inga nya rapporter eller rekommendationer getts ut under året. Fram till pausen bidrog Naturvårdsverket med expertkunskap till ACAP:s expertgrupper och ledde arbetet i ACAP:s expertgrupp för POPs och kvicksilver. Under hösten 2022 återupptogs, i informell och begränsad omfattning, arbetet i de projekt som inte involverar ryskt deltagande.

10.9. Barentsrådets miljöarbetsgrupp

Barentsregionen är djupt påverkad av klimatförändringar, biodiversitetsförlust och olika föroreningskällor. Arbetet i Barentsrådets miljöarbetsgrupp handlar om att bygga upp miljöadministration och lagstiftning och att identifiera investeringar och stötta projekt som behövs för att komma till rätta med Barentsregionens miljöproblem och främja klimatåtgärder, hållbar turism och biologisk mångfald.

På grund av Rysslands invasion av Ukraina kom Barentssamarbetet att pausas i mars 2022 efter ett gemensamt beslut från de finländska, norska och svenska utrikesdepartementen. Under sommaren 2022 beslutade de tre nordiska Barentsländerna att fortsätta ett miljösamarbete på regional nivå. En viktig anledning till detta var övertygelsen om att samarbetet behövs i ljuset av den gröna omställningen. Barentsländerna har formulerat var sitt projekt att arbeta med tillsammans framöver. Dessa rör regional klimatinventering och åtgärdsplanering för att uppnå Parismålen (Sverige), hållbar batteriproduktion genom hela produktions- och återvinningskedjan (Finland) och minskning av

plastanvändning och bekämpning av spridningen av mikroplast i Barents (Norge).

Innan samarbetet med Ryssland pausades höll undergruppen för natur och vatten i februari ett webinarium om stora rovdjur med fokus på varg. Vid webinariet medverkade ett 50-tal personer från alla fyra Barentsländerna. Två projekt som Naturvårdsverket och SLU drivit om databaser över djur- och växtarter i Barentsregionen respektive invasiva främmande arter slutfördes även och rapporterades under 2022. Parallellt med detta återupptog Norrbotten större delen av sitt EU-finansierade projekt EXPERT, till vilket Naturvårdsverket också bidragit finansiellt, som väntas slutföras 2023 och då ge utbildningsmaterial för praktiskt arbete med bland annat återställning av flottleder, vandringshinder och våtmarker.